III

Cladirile bisericesti din epoca lui Petru Rares

La Suceava Doamna lui Petru-Voda, Elena, isi face, intr'un tarziu, la 1551, biserica ei pe langa Mirautul Mitropolitului si Sf. Gheorghe, care ar fi singurul prinos al lui Stefanita, daca nu e, prin prefacere, si un dar al Lapusneanului, cum pare ca arata stilul. Petru insusi inalta biserica Sf. Dimitrie din acelas oras, puternica zidire cu trei feresti gotice inflorite in fruntea pridvorului. La Botosani, de la Doamna Elena, fata de Despot sarbesc, dar care zidia dupa vechiul obiceiu al terii, vine biserica de la 1540-1, inchinata Sfantului Gheorghe, si cea a Uspeniei sau Adormirii, care poarta leatul de zidire 1552, amandoua din timpul cand Doamna nu mai avea acuma nici sot, nici fii, - macar fii de legea ei-, langa dansa La Baia, in apropierea ruinelor lui Alexandru-cal-Bun, ocrotitor al catolicismului, ai a lui Stefan-cel-Mare, amintitorul de biruinta, Petru-Voda insusi face o biserica a Uspeniei, la 1532. In Targul-Frumos, cladirea Sf. Paraschive ii pomeneste numele; in Harlau, bisericuta lui Stefan e intrecuta prin biserica mai mare a fiului sau, cu hramul Sf. Dimitrie, care ni s'a pastrat numai in refacerea lui Iordachi Cantacuzino; mama Voevodului, Maria, fusese doar, in ceasurile care nu erau ale lui Stefan-Voda, sotia unui "targovet din Harlau", spune, pastrand o veche poveste, cronicarul Ureche. Dar mai departe nu se coboara ctitoriile lui Rares; nu le aflam nici la Piatra, nici la Iasi, nici la Bacau, nici la Vasluiu, nici prin unghiuri, potrivite pentru manastiri, ale Terii-de-jos.

La Iasi insa, langa Sf. Nicolae cel domnesc al lui Stefan-cel-Mare, boierii Iurie si Danco inalta o cladire noua, in stil mai larg si mai impodobit cu chipuri de sfinti, la 1541. La Horodnicenii Sucevei ziditorul e alt boier al lui Rares, Vistierul Matias, care-si mantuie lacasul la 1538-9, cand era inca Mitropolit Teofan. Tot el ridica, incunjurand-o cu zidul care suie in scari colina, biserica de manastire de la Cosula botusaneana. Pangaratii din Neamt fiintau ca manastire bine oranduita, cu doi proegumeni, multi ieromonahi, ierodiaconi si destui calugari, "carturari prosti", la 1540-1. Frumoasa manastire Rasca, din partile Sucevei, o facu insa, precum se va vedea, Macarie, episcopul de Roman.

Alexandru Lapusneanu a durat o singura manastire, in amandoua Domniile sale, Slatina, care era ispravita la 1561, asezandu-se ca stapan peste biserica si chilii calugarul Nil. Aici zace Alezandru-Voda insusi, "monahul Pahomie" si, din neamul sau, fiicele Teofana si Teodora, pe langa fiul anei a treia fete, Cneajna, anume Dumitrascu.

Cu aceasta mareata cladire se mantuise era prinosurilor in piatra aduse Dumnezeirii ocrotitoare. Doar daca trebuie sa se mai adauge biserica Precistei din Roman, facuta de vaduva Doamna Ruxandra la 1568.